

Kvalificering af konsekvenser i SØM

Børn og unge udsat for vold el-
ler seksuelle overgreb

Oktober 2025

Viden til gavn

Publikationen er udgivet af

Social- og Boligstyrelsen

Lerchesgade 35, 5

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

E-mail: info@sbst.dk

www.sbst.dk

Download eller se rapporten på

www.sbst.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Digital ISBN: 978-87-85236-87-6

Indhold

1	Indledning	4
1.1	Læsevejledning	4
2	Målgruppebeskrivelse.....	5
2.1	Børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb	5
2.2	Udfordringsbillede.....	5
3	Forandringer og konsekvenser.....	7
3.1	Forventede forandringer for børn og unge	7
3.2	Budgetøkonomiske konsekvenser	10
4	Anbefalede konsekvenser i SØM	13
5	Referencer	15
	Bilag 1: Litteratursøgning	16

1 Indledning

Denne rapport kvalificerer konsekvenser i SØM for børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb. Rapporten har til formål at understøtte udarbejdelsen af SØM-beregninger for målgruppen og henvender sig primært til kommunale medarbejdere, beslutningstagere og andre aktører, der skal lave eller overvejer at lave en SØM-beregning af indsatser til målgruppen.

Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) er et beregningsværktøj, der belyser, hvordan virksomme indsatser påvirker den offentlige økonomi gennem et ændret forbrug af offentlige ydelser og aktiviteter (det vi i SØM kalder for "konsekvenser"). En SØM-beregning kan give indblik i de økonomiske potentialer over tid og på tværs af sektorer ved investeringer i sociale indsatser og dermed styrke beslutningsgrundlaget for prioriteringer på socialområdet.

Læs mere om Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) her.

For at sikre, at viden om konsekvenser i SØM bygger på det bedst mulige vidensgrundlag, kvalificerer Social- og Boligstyrelsen løbende konsekvenser for målgrupper i SØM¹.

Kvalificeringen af konsekvenser for børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb er udarbejdet med afsæt i intern viden og erfaring i Social- og Boligstyrelsen og SISO Videnscenter for sociale indsatser ved vold og seksuelle overgreb mod børn. Rapporten er derudover kvalificeret af seniorforsker og ph.d. Sofie Henze-Pedersen fra VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Social- og Boligstyrelsen retter i den forbindelse stor tak til alle deltagende for deres bidrag.

1.1 Læsevejledning

Rapporten indeholder en grundlæggende beskrivelse af målgruppen og deres udfordringer samt de forventede forandringer og budgetøkonomiske konsekvenser som kan følge af en virksom indsats. Herudover præsenterer rapporten anbefalinger til, hvilke konsekvensområder i SØM, der generelt er relevante at inkludere i en SØM-beregning af indsatser til målgruppen. Brugere af SØM kan med afsæt i denne viden tilpasse sin beregning til den lokale kontekst og eventuelle delmålgrupper.

¹ Læs konceptbeskrivelsen for kvalificering af konsekvenser i SØM her.

2 Målgruppebeskrivelse

I dette kapitel definerer vi målgruppen af børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb. Målgruppen i SØM omfatter børn og unge i hhv. alderen 6-13 år og 14-17 år, som er registreret som ofre for vold i hjemmet eller seksuelle overgreb i politiets offerregister (KROF)². Med målgruppebeskrivelsen ønsker vi at tegne et samlet udfordringsbillede, som indsatser skal forsøge at løse eller afhjælpe. Dette uddybes yderligere i afsnit 3.2 Budgetøkonomiske konsekvenser.

2.1 Børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb

2.1.1 Fysisk og psykisk vold i hjemmet

I SISO defineres vold som en handling eller hændelse, der smerter eller skader et barn eller en ung og krænker dets integritet fysisk eller psykisk (Social- og Boligstyrelsen, u.å). Når vold foregår i hjemmet, er udøveren enten mor, far eller en anden voksen, som bor eller har boet i barnets hjem. Fysisk vold kan komme til udtryk ved handlinger som fx at slå, sparke, ruske, bide, kvæle, skolde, brænde eller forgifte barnet eller den unge gennem enkeltstående episoder eller som gentagne hændelser. Psykisk vold er derimod et gentaget mønster, hvor barnet får at vide, at det er værdiløst, uelsket eller utilstrækkeligt. Det kan ske gennem både verbale og ikke-verbale handlinger, der afviser, nedgør, truer, skræmmer eller isolerer barnet, hvilket forhindrer det i at opfylde sit behov for samspil med andre. Herudover betragtes det at være vidne til vold fx mellem forældre også som en form for psykisk vold, som kan føre til lignende følgevirkninger (Ottosen, Frederiksen & Henze-Pedersen, 2020).

2.1.2 Seksuelle overgreb

Et seksuelt overgreb er en handling, hvor en voksen, et andet barn eller en ung i kraft af magt, ansvar eller ved at have opnået en tillidsfuld relation udnytter barnet eller den unge til at indgå i seksuelle aktiviteter. Der er tale om et seksuelt overgreb, når børn eller unge inddrages i seksuelle aktiviteter, som de ikke kan forstå rækkevidden af, udviklingsmæssigt ikke er parat til, og derfor ikke kan give tilladelse til, og/eller aktiviteter af denne karakter, der overskrider samfundets sociale eller retslige normer (Kempe, 1971). Overgrebene kan foregå fysisk, verbalt eller digitalt og kan omfatte seksuelle handlinger såsom seksuel berøring, voldtægt eller voldtægtsforsøg, seksualisering, beluring og selvberøring som resultat af manipulation eller tvang mv. (CSM Center for Seksuelt Misbrugte, u.å).

2.2 Udfordringsbillede

Vold og seksuelle overgreb kan finde sted i alle samfundslag og familietyper (Social- og Boligstyrelsen, 2025). Der findes ikke én enkelt faktor, der kan forklare, hvorfor nogle udsætter børn og unge for vold og/eller seksuelle overgreb. Undersøgelser viser, at vold og seksuelle overgreb ofte er resultatet af komplekse samspil mellem individuelle, relationelle og miljømæssige forhold (Ottosen & Henze-Pedersen, 2021).

Selv om vold og seksuelle overgreb er forskellige typer overgreb, ved vi, at børn og unge, der udsættes for én form for overgreb, ofte også udsættes for andre typer overgreb (Armour et al., 2014).

2.2.1 Karakteristika hos forældre

Visse forhold i forældres livssituation, adfærd eller relationer optræder hyppigere blandt de forældre, der udsætter deres børn for vold eller seksuelle overgreb. Centrale karakteristika inkluderer blandt andet lav socioøkonomisk status (fx begrænset uddannelse, eneforsørgelse, arbejdsløshed, indvandrerstatus), historik med misbrugsproblemer, psykiske lidelser eller antisocial

² Anvendte variable: Variabel der angiver gerning (OFR_GER7).

adfærd/kriminalitet (Ottosen & Henze-Pedersen, 2021). Desuden forekommer vold og seksuelle overgreb mod børn og unge hyppigere i familier, hvor forældre har egne barndomserfaringer med vold eller seksuelle overgreb, udviser bestemte personlighedstræk eller er involveret i partner-vold.

Det er vigtigt at understrege, at disse faktorer ikke i sig selv fører til overgreb, men at der ofte er tale om komplekse samspil, hvor risikoen for overgreb øges i takt med antallet af faktorer.

2.2.2 Karakteristika hos børn og unge

Nogle karakteristika hos børn og unge optræder hyppigere blandt dem, der har været udsat for vold eller seksuelle overgreb. Det betyder ikke, at disse karakteristika i sig selv fører til overgreb, og det er vigtigt at understrege, at børn og unge aldrig bærer ansvaret for, om de udsættes for overgreb.

Karakteristika, der kan have betydning for at blive udsat for vold eller seksuelle overgreb varierer afhængigt af typen af overgreb. Undersøgelser viser, at køn ikke har afgørende betydning for at blive udsat for fysisk vold, mens at piger hyppigere bliver udsat for seksuelle overgreb fra både jævnaldrende eller voksne (Hafstad & Augusti, 2019; Jernbro & Jansson, 2016). Dette fremgår også af registerdata i Vidensdatabasen i SØM, hvor risikoen for vold i hjemmet fremstår ca. ligelig mellem kønnene, mens ca. 80 pct. af de børn og unge, der registreres som ofre for seksuelle overgreb, er piger.

Studier viser desuden, at børn og unge i udsatte positioner hyppigere udsættes for vold og seksuelle overgreb, fx hvis de har en fysisk eller kognitiv funktionsnedsættelse (Ottosen & Henze-Pedersen, 2021; Holt et al., 2017) eller er anbragte udenfor hjemmet (Lausten, 2017). Ifølge VIVE's trivselsundersøgelse fra 2025 oplever anbragte børn og unge oftere overgreb – både som ofre og som udøvere – hvor piger generelt er mest udsatte. Her fremgår det, at 60 pct. anbragte piger har oplevet digitale krænkelser og at halvdelen har oplevet voldtægt eller forsøg herpå, mens anbragte drenge oftere har oplevet fysisk vold og trusler (46 pct.) (Lausten, Iversen & Christensen, 2025).

2.2.3 Konsekvenser af vold eller seksuelle overgreb

Det har alvorlige konsekvenser for børn og unge at blive udsat for vold eller seksuelle overgreb, som kan påvirke både sundhed, trivsel og udvikling af et positivt selvbillede (Social- og Boligstyrelsen, u.å). Overgreb kan efterlade langvarige spor, både helbredsmæssigt og psykosocialt, med øget risiko for at udvikle psykiske vanskeligheder, herunder angst, depression og PTSD, adfærdsmæssige vanskeligheder såsom aggression og misbrug, samt sociale udfordringer og vanskeligheder med at danne tillidsfulde relationer. Nogle af disse udfordringer kan strække sig langt ind i voksenlivet og øge risikoen for selv at udøve eller blive offer for vold som voksen (Ottosen, Frederiksen & Henze-Pedersen, 2020; Ottosen & Henze-Pedersen, 2021).

For at støtte børn og unge, der udsættes for vold eller seksuelle overgreb, er det nødvendigt at tilbyde specialiserede og målrettede indsatser. I beskrivelsen af forandringer og konsekvenser tager vi alene udgangspunkt i myndighedernes håndtering af vold og seksuelle overgreb, og ikke opsporingen, selvom opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge er en forudsætning for, at myndighederne kan iværksætte virksomme indsatser³.

³ Læs mere om Social- og Boligstyrelsens anbefalinger for god kvalitet i kommunernes indsats mod overgreb mod børn og unge her.

3 Forandringer og konsekvenser

I dette kapitel præsenterer vi de forventede forandringer og budgetøkonomiske konsekvenser, som kan følge af en virksom indsats til børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb.

Først præsenterer vi en forandringsteori, der beskriver aktiviteter og output, som en virksom indsats kan indeholde og skabe for barnet eller den unge. Dernæst beskrives de forandringer, der kan følge for en gennemsnitlig person i målgruppen som følge af en virksom indsats. Vi supplerer forandringsteorien med en beskrivelse af de budgetøkonomiske konsekvenser, dvs. de ændringer i offentlige ydelser og aktiviteter (konsekvensområder i SØM), som forventes at blive påvirket.

Forandringsteorien har til formål at skabe en forståelsesramme for, hvordan en virksom indsats kan øge sandsynligheden for forandring hos børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb, og skal derigennem hjælpe brugere af SØM med at udvælge relevante konsekvensområder.

3.1 Forventede forandringer for børn og unge

En forandringsteori tager traditionelt udgangspunkt i en specifik indsats for at illustrere, hvordan indsatsen kan bidrage til forskellige output og forandringer. Nærværende rapport fokuserer imidlertid på de forventede forandringer for målgruppen, som følge af en *virksom* indsats, frem for at tage udgangspunkt i en *specifik* indsats. En virksom indsats kan være én eller flere sammenhængende indsatser baseret på den enkeltes håb, ønsker, drømme, potentiale og/eller behandlingsbehov.

Forandringsteorien opererer ikke ud fra en fastlagt tidslinje, da børn og unge har individuelle behov og udvikler sig i forskellige tempi. Det er derfor heller ikke hensigtsmæssigt at betragte forandringerne som bundet til bestemte tidspunkter, hvorfor fokus i stedet bør være på de forskellige trin i forandringsprocessen. På kort sigt fokuserer forandringsteorien på *opbygningen af ressourcer og kompetencer*, som på mellemlangt sigt kan understøtte nye måder at tænke og handle på. Dette skaber rammerne for gradvise *ændringer i børnene og de unges adfærd*, som på langt sigt muliggør en *ændring i deres livssituation*.

Af figur 3.1.1 fremgår forandringsteorien, der beskriver de forventede forandringer for børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb, som kan følge af en virksom indsats. Der er flere sammenhænge og afhængigheder mellem elementerne i forandringsteorien, som vi udfolder i de følgende afsnit.

Figur 3.1.1

Forandringer for børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb, som følge af en virksom indsats

Aktivitet	Output	Forandringer		
		Kort sigt	Mellemlangt sigt	Langt sigt
Specialiseret behandling til barnet/den unge målrettet barnet/den unges situation og behov Inddragelse af barnets/den unges egne ønsker, synspunkter og oplevelser Systematisk samarbejde og koordinering af indsatser på tværs af aktører til barnet/den unge og deres familie og netværk	Barnet/den unge har kendskab og adgang til den nødvendige hjælp og støtte Barnet/den unge modtager en helhedsorienteret indsats med udgangspunkt i egne ønsker, håb og drømme Barnet/den unge mødes af voksne, der tager ansvar for at etablere tillidsfulde relationer og sikre kontinuitet og stabilitet i indsatsen Barnet/den unge støttes i at opretholde tilknytning til skole og venskaber	Oplever et reduceret niveau af stress, vagtsomhed og angst		
		Opbygger hensigtsmæssige mestringsstrategier	Bearbejder løbende eventuelle traumer fra overgrebene	Er i psykisk og emotionel travlhed og lever med sine eventuelle traumer på en ikke-belastende måde
		Er bevidst om egen adfærd, følelser og impulser og kan mærke sine grænser	Har kontrol over egen adfærd, følelser og impulser	Bryder med uhensigtsmæssige mønstre
		Kender sine muligheder og rettigheder	Ser muligheder for sig selv og har drømme for fremtiden	Deltager i positive fællesskaber og indgår i sunde relationer
		Har en positiv selvopfattelse og tro på egne evner	Deltager i positive fællesskaber og opbygger sunde relationer	Stabil livssituation med vedvarende tilknytning til uddannelse eller beskæftigelse
		Udvikler og styrker sine læringsfærdigheder og sociale kompetencer gennem deltagelse i skoletilbud	Gennemfører en uddannelse eller tilegner sig relevante beskæftigelseskompetencer	

Kilde: Forandringsteorien er udarbejdet med udgangspunkt i eksisterende viden i Social- og Boligstyrelsen og SISO og efterfølgende kvalificeret hos VIVE.

3.1.1 Aktiviteter og output

En aktivitet skal forstås som et element, en virksom indsats bør indeholde. Output er derimod det konkrete resultat eller produkt, som relevante aktører skaber for barnet eller den unge, som en konsekvens af den gennemførte aktivitet. Forandringsteorien illustrerer ikke en kausal sammenhæng, men bygger på en antagelse om, at aktiviteterne øger sandsynligheden for at opnå forandring. Ikke alle børn og unge vil opleve de beskrevne vanskeligheder, hvorfor typen og omfanget af indsatsen altid bør bero på en konkret og faglig vurdering i den enkeltes sag.

Når et barn eller en ung har været udsat for overgreb, er det afgørende at sikre rettidig hjælp gennem tidlig opsporing, så barnet eller den unge får adgang til specialiseret behandling skræddersyet til vedkommendes personlige situation og behov. En sådan behandling skal tage højde for de eventuelle traumer, som overgrebene har forårsaget. Lige så vigtigt er det, at barnet eller den unge bliver aktivt inddraget i behandlingsforløbet. Barnet eller den unges ønsker, synspunkter og oplevelser skal ikke blot høres, men tages alvorligt, så barnet eller den unge oplever at blive set, hørt og forstået, får de rette informationer i øjenhøjde og får indflydelse – og dermed styrket deres mestringsevne⁴.

En virksom indsats forudsætter desuden et systematisk samarbejde og en effektiv koordinering på tværs af relevante aktører såsom politi, børnehuse, almenområdet og kommunale forvaltninger. Mange børn og unge oplever i håndteringsfasen at møde et stort antal fagpersoner, hvilket kan gøre det vanskeligt at etablere den nødvendige tillid, som er central for barnets eller den unges oplevelse af tryghed og et positivt udbytte af indsatsen. Det er derfor vigtigt, at barnet eller den unge ikke skal forholde sig til mange forskellige og skiftende fagpersoner, men i stedet får mulighed for at opbygge tillidsfulde relationer til enkelte gennemgående nøglepersoner.

Det er desuden nødvendigt, at fagprofessionelle har en helhedsorienteret forståelse for barnets eller den unges situation og de sammenhænge, som vedkommende færdes i. Dette omfatter blandt andet et bredt fokus på at inddrage barnets eller den unges netværk og nærmeste relationer, herunder forældre eller andre omsorgspersoner. Støtte og specialiseret behandling bør således ikke kun tilbydes barnet eller den unge og voldsudøveren, men også andre berørte i

⁴ Læs mere om kvalitet i inddragelse af børn og unge her.

husstanden, som ofte kan have egne udfordringer som følge af overgrebene. Samtidig er det nødvendigt, at den eller de personer, der har udøvet overgrebene, modtager specialiseret behandling målrettet den specifikke type overgreb, de har begået.

På baggrund af disse aktiviteter kan relevante aktører sikre følgende output for barnet eller den unge:

- i. Barnet eller den unge har kendskab og adgang til den nødvendige hjælp og støtte.
- ii. Barnet eller den unge modtager en helhedsorienteret indsats med udgangspunkt i egne ønsker, håb og drømme.
- iii. Barnet eller den unge mødes af voksne, der tager ansvar for at etablere tillidsfulde relationer og sikre kontinuitet og stabilitet i indsatsen.
- iv. Barnet eller den unge støttes i at opretholde tilknytning til skole og venskaber.

3.1.2 Forandringer på kort, mellemlangt og langt sigt

Som følge af de beskrevne aktiviteter og output øges sandsynligheden for, at barnet eller den unge opbygger ressourcer og kompetencer, der på sigt kan føre til ændringer i adfærd og senere en forbedret livssituation. De forventede forandringer beskrives nærmere i de følgende afsnit.

3.1.2.1 Kort og mellemlangt sigt

En virksom indsats kan med øget sandsynlighed være med til at reducere stress, vagtsomhed og angst hos barnet eller den unge, ligesom den kan understøtte udviklingen af hensigtsmæssige mestringsstrategier, som giver redskaber til at håndtere dagligdagens udfordringer og de langsigtede konsekvenser af overgrebene. På kort sigt handler det også om at skabe tryghed og stabilitet i barnets eller den unges nære relationer, særligt de relationer, der skal støtte barnet eller den unge gennem forløbet og over tid, fx fagpersoner og omsorgspersoner. Disse strategier kan sammen skabe mulighed for emotionel og mental udvikling, så barnet eller den unge gradvist kan begynde at bearbejde eventuelle traumer.

En virksom indsats sandsynliggør, at barnet eller den unge opnår bevidsthed om egen adfærd, følelser og impulser, hvor vedkommende i højere grad vil kunne mærke sig selv og egne grænser. Denne bevidsthed er afgørende for at kunne forstå og regulere sine reaktioner på omverdenen. På mellemlang sigt kan barnet eller den unge udvikle evnen til selvkontrol, hvilket kan hjælpe vedkommende med at navigere i sociale og personlige situationer på en konstruktiv måde og forebygge adfærdsmæssige udfordringer, herunder risikoen for misbrug og selvskadende adfærd. Særligt blandt børn og unge, der har været udsat for seksuelle overgreb kan dette komme til udtryk gennem opbygningen af en sund seksualitet, hvor barnet eller den unge kan sætte grænser og indgå i ligeværdige seksuelle relationer, mens det for børn og unge udsat for vold i højere grad vil handle om at kunne reagere hensigtsmæssigt i forskellige situationer.

Med en virksom indsats kan barnet eller den unge blive mere bevidst om egne muligheder og rettigheder, hvilket kan give en følelse af kontrol og håb. Dette kan medvirke til at styrke barnet eller den unges selvværd og fremme en positiv selvopfattelse samt tro på egne evner. Disse kvaliteter kan bidrage til en stærkere personlighed og et mere robust fundament for fremtidig udvikling. Den positive selvopfattelse kan senere øge sandsynligheden for at barnet eller den unge begynder at få øje på nye muligheder for fremtiden, hvilket kan styrke evnen til at udvikle og forfølge drømme.

Dette, kombineret med at barnet eller den unge på kort sigt kan udvikle og styrke sine læringsevner og sociale kompetencer gennem deltagelse i et skoletilbud, kan bidrage til personlig og faglig udvikling, som øger sandsynligheden for, at vedkommende kan gennemføre vigtige milepæle, fx folkeskolens afgangsprøve, eller tilegne sig andre relevante beskæftigelseskompetencer.

Ydermere kan barnet eller den unge på mellemlang sigt få bedre forudsætninger for at indgå i positive fællesskaber og opbygge sunde relationer. Disse fællesskaber og relationer kan blive en integreret del af barnets eller den unges liv og dermed styrke trivsel og sociale tilhørsforhold.

3.1.2.2 *Langt sigt*

På langt sigt kan en virksom indsats øge sandsynligheden for, at barnet eller den unge opnår psykisk og emotionel trivsel, hvor tidligere oplevelser med overgreb ikke udgør en belastning i hverdagen. Barnet eller den unge kan lære at leve med sine eventuelle traumer på en måde, der skaber bedre forudsætninger for at opretholde et stabilt og tilfredsstillende liv. Langsigtet trivsel kan også indebære et brud med uhensigtsmæssige mønstre, som kan skabe en ny, positiv retning for et liv med større autonomi og kontrol og en reduceret risiko for senere selv at begå overgreb.

På langt sigt kan en virksom indsats være med til at understøtte, at barnet eller den unge deltager aktivt i positive fællesskaber og opbygger sunde relationer, der potentielt kan spille en væsentlig rolle for vedkommendes senere trivsel og livskvalitet. Barnet eller den unge kan have færdiggjort en uddannelse eller tilegnet sig kompetencer, der øger sandsynligheden for, at vedkommende kan deltage aktivt på arbejdsmarkedet eller i andre meningsfulde aktiviteter, hvor vedkommende med højere sandsynlighed kan vedligeholde en stabil tilknytning. Disse milepæle kan bidrage til en mere stabil livssituation med bedre muligheder for selvforsørgelse og deltagelse i samfundet.

3.2 Budgetøkonomiske konsekvenser

Med afsæt i forandringsteorien har vi identificeret, hvilken betydning en virksom indsats kan have på offentlige ydelser og aktiviteter (konsekvensområderne i SØM). Vi har gennemført en littera-

tursøgning og -gennemgang (se Bilag 1: Litteratursøgning), der be-

lyser de budgetøkonomiske konsekvenser af virksomme indsatser eller progression for målgruppen. Formålet med litteratursøgningen er at skabe et solidt grundlag for at kunne identificere og udvælge, hvilke konsekvensområder i SØM, der generelt anbefales at inkludere i beregninger af indsatser til målgruppen.

I boks 3.2.1 præsenterer vi de budgetøkonomiske konsekvenser, som kan følge af en virksom indsats for børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb. Konsekvenserne bliver uddybet yderligere i de efterfølgende afsnit.

Boks 3.2.1

Budgetøkonomiske konsekvenser som følge af en af virksom indsats

Grundskole og uddannelse

På mellemlangt og langt sigt forventes øgede udgifter til ungdoms- og videregående uddannelse, samt SU.

Beskæftigelse og indkomstoverførsler

På mellemlangt og langt sigt forventes øgede indtægter af skat af indkomst i ungdommen fra fritidsjob og ordinær beskæftigelse i voksenlivet og som følge heraf reducerede udgifter til indkomstoverførsler.

Sundhedsydelse

På kort sigt forventes øgede udgifter til sundhedsvæsenet, herunder psykolog i det primære sundhedsvæsen, som på mellemlangt og langt sigt vil være reducerede.

Sociale indsatser og ydelser

På kort sigt forventes øgede udgifter til forebyggende indsatser og foranstaltninger på det specialiserede børne- og ungdoms-område, som på mellemlangt og langt sigt forventes at være reducerede.

På mellemlangt og langt sigt forventes reducerede udgifter til alkoholbehandling og stofmisbrugsbehandling.

Politi, retsvæsen og kriminalforsorg

På mellemlangt og langt sigt forventes reducerede udgifter til domme og fængselsdage.

Kilde: De budgetøkonomiske konsekvenser er udarbejdet med udgangspunkt i en litteratursøgning og eksisterende viden i Social- og Boligstyrelsen.

3.2.1 Grundskole og uddannelse

Studier har dokumenteret, at børn og unge, som udsættes for vold, ofte oplever indlærings- og uddannelsesudfordringer (Ottosen, Frederiksen & Henze-Pedersen, 2020). Det kommer blandt andet til udtryk ved, at målgruppen klarer sig dårligere end deres jævnaldrende i skolen og får lavere karakterer. En dansk registeranalyse viser fx, at børn udsat for vold får lavere karakterer end jævnaldrende i kontrolgruppen, og at målgruppen er i større risiko for lav trivsel og vanskeligheder socialt og kognitivt (Lyk-Jensen, Martin & Lindberg, 2024). Ligeledes viser analysen en øget risiko for skolefravær, hvor eksempelvis det gennemsnitlige samlede fravær i 7.-9. klasse var 7,1 dage højere for børn, der oplever vold i familien, sammenlignet med kontrolgruppen.

Konsekvenserne er således, at målgruppen i udgangspunktet har dårligere forudsætninger for indlæring og uddannelse, og de langsigtede uddannelsesmæssige konsekvenser er således en forværring af målgruppens mulighed for at opnå en videregående uddannelse. Med en virksom indsats, herunder styrkede læringsevner og sociale kompetencer, øges sandsynligheden for, at børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb forbedrer deres uddannelsesmuligheder og kognitive færdigheder.

På mellemlangt og langt sigt vil målgruppens evne til at påbegynde og gennemføre uddannelser øge udgifterne til ungdoms- og videregående uddannelse samt SU.

3.2.2 Beskæftigelse og indkomstoverførsler

Foruden indlærings- og uddannelsesudfordringer viser studier også, at målgruppen har lavere sandsynlighed for at opnå stabil tilknytning til arbejdsmarkedet. Der er blandt andet studier, som viser, at børn og unge udsat for overgreb i signifikant højere grad står uden for arbejdsmarkedet, når de bliver voksne (De Vries et al., 2024). At have oplevet overgreb i barndommen øger således sandsynligheden for senere beskæftigelsesmæssige udfordringer.

Med en virksom indsats øges sandsynligheden for, at børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb på sigt opnår en øget og mere stabil beskæftigelses- og arbejdsmarkedstilknytning i voksenlivet. Den stabile og øgede beskæftigelsestilknytning øger skatteindtægterne blandt målgruppen og reducerer behovet for offentlig forsørgelse.

På mellemlangt og langt sigt forventes derfor øgede indtægter af skat af indkomst i ungdommen fra fritidsjob og ordinær beskæftigelse i voksenlivet og som følge heraf, reducerede udgifter til indkomstoverførsler.

3.2.3 Sundhedsydelser

Adskillige undersøgelser viser, at der er flere sundhedsmæssige konsekvenser af at være udsat for vold eller seksuelle overgreb. De sundhedsmæssige konsekvenser kan være mangefacetteret, men studier peger blandt andet på en øger risiko for at udvikle PTSD, angst, depression og andre psykiske lidelser (Christoffersen & Thorup, 2024; Iversen et al., 2023; Lyk-Jensen, Martin & Lindberg, 2024). Foruden de psykiske konsekvenser dokumenterer studier også en forhøjet risiko for selvskadende adfærd og en kausal sammenhæng mellem at have været udsat for vold i barn- eller ungdommen og fysiske helbredsproblemer. Det kan fx være hjerte-kar-sygdomme og livsstilsbetingede risici (Frederiksen, Ottosen & Henze-Pedersen, 2020).

Med en virksom indsats øges sandsynligheden for en forbedret psykisk og fysisk tilstand, hvilket på længere sigt kan reducere de sundhedsmæssige konsekvenser og dermed udgifterne til sundhedsvæsenet. På kort sigt forventes dog øgede udgifter til sundhedsvæsenet, herunder psykolog i det primære sundhedsvæsen, som følge af at barnet eller den unge modtager en indsats. På mellemlangt og langt sigt forventes disse udgifter reducerede.

3.2.4 Sociale indsatser og ydelser

Selvom litteraturen mindre entydigt viser en kobling til sociale indsatser og ydelser, indikerer studier, at børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb i højere grad er i risiko for anbringelse uden for hjemmet og forebyggende indsatser (Lyk-Jensen, Martin & Lindberg, 2024). En virksom indsats kan kræve, at der på kort sigt investeres i social støtte og indsatser, som med udgangspunkt i barnet eller den unges ønsker, synspunkter og oplevelser hjælper barnet eller den unge.

På kort sigt forventes derfor øgede udgifter til forebyggende indsatser og foranstaltninger på det specialiserede børne- og ungeområde, som på mellemlangt og langt sigt forventes at være reducerede, da disse kan være en beskyttende faktor for barnet eller den unge, som er med til at stabilisere deres livsforløb.

Litteraturen peger derudover på, at børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb har forhøjet risiko for misbrug. På mellemlangt og langt sigt forventes reducerede udgifter til alkoholbehandling og stofmisbrugsbehandling som følge af en virksom indsats.

3.2.5 Politi, retsvæsen og kriminalforsorg

Litteraturen viser, at børn og unge, der vokser op i voldelige miljøer, kan udvikle adfærdsmæssige problemer i voksenlivet i form af blandt andet aggression og impulsivitet og senere kriminalitet (Frederiksen, Ottosen & Henze-Pedersen, 2020). Det betyder, at målgruppen af børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb i højere grad er i risiko for at komme i kontakt med politi, retsvæsen og kriminalforsorgen.

Med en virksom indsats, herunder forbedret kontrol over egen adfærd og impulser, sandsynliggøres en reduktion i de konsekvenser, som knytter sig til politi, retsvæsen og kriminalforsorgen. På sigt forventer vi, at en virksom indsats kan bidrage til at forebygge negative adfærdsmønstre, således at målgruppen undgår kriminalitet. På mellemlangt og langt sigt forventes derfor reducerede udgifter til domme og fængselsdage.

4 Anbefalede konsekvenser i SØM

I dette kapitel præsenterer vi med afsæt i de forventede forandringer og budgetøkonomiske konsekvenser vores anbefalinger til, hvorvidt de forskellige konsekvensområder bør medtages i en SØM-beregning for børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb.

Brugere af SØM kan med afsæt i deres viden om målgruppen og de forventede forandringer og konsekvenser tilpasse anbefalingerne til den lokale kontekst og eventuelle delmålgrupper for at sikre relevante og retvisende beregninger.

I tabel 4.1 angiver vi de anbefalede konsekvenser i SØM baseret på de beskrevne forandringer og konsekvenser for målgruppen.

Tabel 4.1

Anbefalede konsekvenser i SØM for indsatser til børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb

Offentlig ydelse/aktivitet	Anbefaling
Grundskole	
Grundskole 0.-9. klasse, almen	Medregnes
Grundskole 10. klasse, almen	Medregnes
Specialundervisning inkluderet i almenklasse	Medregnes
Specialundervisning i specialklasse	Medregnes
Specialske	Medregnes
Uddannelse	
Forberedende uddannelsesstilbud	Medregnes
Særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU)	Medregnes
Ordinær ungdomsuddannelse	Medregnes
Videregående uddannelse	Medregnes
Statens uddannelsesstøtte mv.	Medregnes
Beskæftigelse	
Skat af indkomst	Medregnes
Indkomstoverførsler	Medregnes
Uddannelseshjælp	Medregnes
Kontanthjælp	Medregnes
Øvrige midlertidige indkomstoverførsler	Medregnes
Førtidspension mv.	Medregnes
Beskæftigelsesindsatser	
Vejledning og opkvalificering	Medregnes ikke
Løntilskud	Medregnes ikke
Fleksløntilskud	Medregnes ikke
Mentorstøtte	Medregnes ikke
Øvrige beskæftigelsesrettede indsatser	Medregnes ikke
Sundhedsydelser	
Primære sundhedsvæsen, almen praksis	Medregnes
Primære sundhedsvæsen, psykiater	Medregnes
Primære sundhedsvæsen, psykolog	Medregnes
Primære sundhedsvæsen, fysioterapeut	Medregnes
Primære sundhedsvæsen, øvrige specialer	Medregnes

Offentlig ydelse/aktivitet	Anbefaling
Somatisk ambulant sygehuskontakt	Medregnes
Somatisk skadestuekontakt	Medregnes
Somatisk sygehusindlæggelse	Medregnes
Psykiatrisk ambulant sygehuskontakt	Medregnes
Psykiatrisk skadestuekontakt	Medregnes
Psykiatrisk sygehusindlæggelse	Medregnes
Tilskud til receptpligtig medicin, psykofarmaka	Medregnes
Tilskud til receptpligtig medicin, øvrige lægemidler	Medregnes
Sociale indsatser og ydelser	
Forebyggende indsatser, 0-17 år	Medregnes
Støttende indsatser 0-17 år	Medregnes
Hjemmebaserede foranstaltninger, 0-17 år	Medregnes
Anbringelse i slægt og netværk, 0-17 år	Medregnes
Anbringelse i familiepleje, 0-17 år	Medregnes
Anbringelse på børne- og ungehjem, 0-17 år	Medregnes
Hjemmebaserede foranstaltninger, 18-22 år	Medregnes
Anbringelse i slægt og netværk, 18-22 år	Medregnes
Anbringelse i familiepleje, 18-22 år	Medregnes
Anbringelse på institution, 18-22 år	Medregnes
Alkoholbehandling	Medregnes
Stofmisbrugsbehandling	Medregnes
Herberg og forsorgshjem	Medregnes ikke
Socialpædagogisk støtte i eget hjem	Medregnes ikke
Midlertidige botilbud	Medregnes ikke
Længerevarende botilbud	Medregnes ikke
Botilbudslignende tilbud	Medregnes ikke
Aktivitets- og samværstilbud samt beskyttet beskæftigelse	Medregnes ikke
Tilskud til personlig og praktisk hjælp	Medregnes ikke
Borgerstyret Personlig Assistance (BPA)	Medregnes ikke
Ledsageordning mv.	Medregnes ikke
Tabt arbejdsfortjeneste	Medregnes ikke
Merudgiftsydelse til børn	Medregnes ikke
Merudgiftsydelse til voksne	Medregnes ikke
Hjælp til enkeltudgifter og flytning	Medregnes ikke
Øvrige kontante ydelser i særlige tilfælde	Medregnes ikke
Boligstøtte	Medregnes ikke
Politi, retsvæsen og kriminalforsorg	
Dom for volds- og sædelighedsforbrydelser	Medregnes
Dom for indbrud, tyveri og hærværk	Medregnes
Dom for overtrædelse af færdselsloven og andre særlove	Medregnes
Fængselsdage	Medregnes

Kilde: Anbefalingerne er udarbejdet med udgangspunkt i eksisterende viden i Social- og Boligstyrelsen med afsæt i de forventede forandringer og budgetøkonomiske konsekvenser.

5 Referencer

- Armour, C., Elklit, A. & Christoffersen, M. N. (2014). A Latent Class Analysis of Childhood Maltreatment: Identifying Abuse Typologies.
- Christoffersen, M., & Thorup, A. A. E. (2024). Post-traumatic Stress Disorder in School-age Children: A Nationwide Prospective Birth Cohort Study. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 17(2): 139-157.
- CSM: Center for Seksuelt Misbrugte (u.å). "Om seksuelle overgreb". Retrieved 20. August 2025 from <https://csm-danmark.dk/seksuelle-overgreb/om-seksuelle-overgreb/>
- De Vries, T. R., Arends, I., Oldehinkel, A. J., & Bültmann, U. (2024). The mediating role of adolescent psychopathology in the association between frequent or severe childhood abuse and labor market inactivity in young adulthood: A causal mediation approach.
- Hafstad, G. S., & Augusti, E.-M. (2019). Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Holt, H., Christoffersen, M., Poulsen, M. H., Bengtsson, S., & Bach, H.B (2017). Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge med handicap. VIVE.
- Iversen, K., Hansen, H., Henze-Pedersen, S., Jensen, J. K., Andreasen, A. G. & Pontoppidan, M. (2023). Behandling til børn og unge udsat for seksuelle overgreb. Slutevaluering af traumefokuseret kognitiv adfærdsterapi. VIVE.
- Jernbro, C., & Janson, S. (2016). Våld mot barn 2016: En nationell kartläggning. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Kempe (1971) via. sundhed.dk. "Seksuelle overgreb mod børn – Lægehåndbogen på sundhed.dk". Retrieved 20. August 2025 from <https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/laegehaandbogen/boerne-og-ungdomspsykiatri/tilstande-og-sygdomme/sociale-problemer/seksuelle-overgreb-mod-boern/>
- Lausten, M. (2017). Anbragte unges udsathed – Analyser fra Forløbsundersøgelsen af anbragte født i 1995. VIVE.
- Lausten, M., Iversen, K. & Christensen, C.P. (2025). Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2025. VIVE.
- Ottosen, M.H., Frederiksen, S. & Henze-Pedersen, S (2020). Psykisk vold mod børn i hjemmet – Et vidensgrundlag. VIVE.
- Ottosen, M. H. og Henze-Pedersen, S. (2021). Fysisk vold og seksuelle overgreb mod børn – et vidensgrundlag. VIVE.
- Social- og Boligstyrelsen (2025). Hvorfor lykkes vi ikke bedre med at bekæmpe vold og seksuelle overgreb mod børn – et udfordringsbillede.
- Social- og Boligstyrelsen (u.å). "Vold og seksuelle overgreb – definitioner". Retrieved 20. August 2025 from <https://www.sbst.dk/boern/vold-og-seksuelle-overgreb/siso-videnscenter>
- Vincent Lyk-Jensen, S., Martin, B., & Lindberg, M. R. (2024). Growing up in the shadow of domestic violence: Evidence from register data. *Child & Family Social Work*, 29(2): 422-437.

Bilag 1: Litteratursøgning

Vi har som led i kvalificeringen af konsekvenser i SØM for børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb gennemført en litteratursøgning og efterfølgende gennemgang af relevante publikationer. Formålet med litteratursøgningen har været at identificere viden om afledte konsekvenser, der følger af, at børn og unge udsat for vold eller seksuelle overgreb modtager en virksom indsats eller opnår progression.

Der er anvendt følgende afgrænsninger for litteratursøgningen.

Tabel A.1

Anvendte databaser og hjemmesider

Danske kilder	Svenske kilder	Norske kilder
DANBIB (danbib.dk)	LIBRIS	BIBSYS (https://bibsys-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/primo-explore/search?vid=BIBSYS)
Danmarks Forskningsportal (NORA) (forskningsportal.dk/da)	Folkhälsomyndigheten (https://www.folkhalsomyndigheten.se/)	Bufdir
Social- og Boligstyrelsen (sbst.dk)	Kunskapsguiden (https://kunskapsguiden.se/)	Folkehelseinstituttet (https://www.fhi.no/)
VIVE – Det Nationale Videnscenter for Velfærd (vive.dk)	Socialstyrelsen, Sverige (https://www.socialstyrelsen.se/)	Kudos (tidligere Evalueringsportalen) (https://kudos.dfo.no/)
	Stiftelsen Allmänna Barnhuset (https://allmannabarnhuset.se/)	Velferdsforskningsinstituttet NOVA (https://www.oslomet.no/om/nova)
		Voldsprogrammet: Forskningsprogram om vold i nære relasjoner (https://uni.oslomet.no/voldsprogrammet/om-programmet/)

Anm: Vi har prioriteret nordiske kilder, da disse vurderes som mest anvendelige i en dansk kontekst.

Tidsmæssig afgrænsning: 2018-2025.

Emner: Viden om ændringer for målgruppen med betydning for forbrug af offentlige ydelser og aktiviteter.

Målgruppe: Børn og unge (0-18 år) udsat for vold eller seksuelle overgreb.

Med afsæt i litteratursøgningen er 43 publikationer vurderet relevante for gennemgang. De udvalgte publikationer er gennemgået og vurderet med fokus på deres relevans for at belyse ændringer blandt målgruppen, der kan påvirke forbruget af offentlige ydelser og aktiviteter.

Gennemgangen har identificeret 11 relevante kilder, som er analyseret for deres indhold om specifikke offentlige ydelser og aktiviteter.

Resultaterne er præsenteret i kapitel 3.2 Budgetøkonomiske konsekvenser under de relevante konsekvensområder i SØM.

Social- og Boligstyrelsen
Lerchesgade 35, 5
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk